

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 21. Vtrum entis, aliorumque prædicabilium transcendentium
conceptus aliquis obiectiuè vnus, atque communis multis detur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

QVÆSTIO XXI.

Utrum entis, aliorumque prædicabilium transcendens conceptus aliquis obiectiue unus, atque communis multis detur?

422 **N**egant Caietanus opusc. de ente & essen. cap. 1. quæst. 2. & tractat. de nomin. analog. cap. 5. & 6. Petrar. lib. 2. Physica. cap. 2. Fonseca. lib. 4. Metaph. cap. 2. q. 2. Valq. 1. part. disp. 2. 2. cap. 5. & disp. 1. 1. 4. cap. 2. & disputat. 1. 2. cap. 2. Capreol. Ferrar. Deza Hispal. Soncin Fland. quos refert, & sequitur Rub. in Log. tractat. de Analog. num. 38. & sequentibus. Itaque isti Doctores nomen duntaxat entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum censent esse vnum, & multis commune, non item conceptum obiectiuum per nomen ipsum significatum. Oppositam tamen sententiam tenent Scot. in 1. dist. 3. q. 1. & 3. & dist. 8. q. 1. & in 2. dist. 3. q. 2. & cum eo omnes Scotistæ, lauel Sor. & alij, quos refert, & sequitur Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. Petr. Hurtad. disputat. 9. Log. sect. 4. & disputat. 2. Metaph. sect. 3. Ariag. disputat. 1. 1. Logica. sect. 1. Onied. controu. 1. Metaphysica. punct. 5. & alij Recentiores communiter. Ego imprimis agam de ente, de quo specialiter plerique, dicturus postmodum nonnihil de cæteris prædicabilibus transcendentibus.

423 Supponendum tamen est primò solum esse modo sermonem de nomine *ens* prout significat ens reale; nam prout ad ens rationis significandum etiam extenditur, dicemus postea.

424 Secundo supponendum est *ens* duobus imprimis modis, & valde æquiuocè, ut dicemus infra, usurpari: primò pro existente; secundò pro essente quidpiam, ut ita loquar. Est enim participium verbi *esse*, quod modò actum existendi, modò actum essendi quidpiam, siue identitatem significat etiam æquiuocè. Petrum enim esse in rerum naturâ est Petrum existere: Petrum verò esse rationalem est Petrum identificari cum rationali. Quocirca verbum *esse*, prout significat actum essendi, quod est identitas, dicitur verbum substantiuum, adiectiuum autem sicut & cætera verba, prout significat actum essendi, qui est existentia, eo quod identitas pertinet ad substantiam, siue ad essentiam rei: cæteri autem actus significati per alia verba non item, ut pluribus *suprà* disput. 9. quæst. 1. & 2. explicauimus. Et quoniam omnem actum secundum non potest non comitari actus primus, qui est potentia ad actum secundum, factum est ut *ens* non solum pro existente, sed etiam pro potente existere usurpetur, nec solum pro essente quidpiam, sed etiam pro potente esse quidpiam.

425 Tertio supponendum est *ens* pro essente quidpiam bifariam rursus posse usurpari. Primò pro essente quidpiam essenziale, qualis est homo, prout subest actui essendi, quo dicitur *homo est rationalis*. Secundò pro essente quidpiam accidentale, qualis est homo, prout subest actui essendi, quo dicitur *homo est albus*. Ex quibus primum *ens* per se, secundum verò *ens* per accedens appellatur ab Aristotele *locis infra citandis*. De quo etiam plura sunt dicta *loco citato*. His positis sic

Propositio 1.

426 Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam pro potente existere conceptum obiectiuum signi-

ficat obiectiue vnum, & omnibus entibus communem.

Probatur primò ab experientiâ. Audito enim nomine *ens* in significatione propositâ haud dubiè experimur conceptum vnum per ipsum significatum, non plures nostræ menti obuerfari. Ergo.

Secundò certum est nomen *ens* sumptum 427 in sensu dicto vniuersale esse, siquidem de pluribus dici potest: Igitur significat plura: sed non significat plura concepta ut plura, igitur significat plura concepta ut vnum: non enim datur medium, quod est significatio vnum conceptum obiectiuum communem pluribus. Quod autem non significat plura concepta ut plura probatur: quia quoties nomen vniuersale significat plura ut plura, & inter se diuersa, uti euenit in æquiuocis, eo audito, non statim in eius significato quiescimus, donec sciamus, quo sensu usurpatur, siue pro quo suorum significatorum accipitur. At audito nomine *ens* in communissimâ significatione, de quâ tractamus, statim in eius significato quiescimus, ut constat: Igitur nomen *ens* sic sumptum non habet plura immediata significata, sed vnum, quod est significare illud plura, de quibus dicitur, non quatenus concepta ut plura, sed quatenus concepta ut vnum.

Tertio conceptui obiectiuo significato per nomen 428 *ens* in significatione prædictâ vnus duntaxat correspondet in mente nostrâ conceptus formalis, siue vnica cognitio: ergo conceptus ipse obiectiuus vnum quid obiectiue est. Consequentia est bona. Nam ut ex doctrinâ sancti Thomæ ostendi. *suprà* disp. 2. q. 3. cons. 2. per vnica cognitionem non possunt à nobis pro hoc statu cognosci plura ut plura, sed quidquid per vnica cognitionem à nobis concipitur, nobis appareat vnum necesse est. Antecedens autem imprimis traditur, & latè probatur ab Auctoribus nostræ sententiæ, prout apud Soar. & apud Petrum Hurtadum videre est. Deinde breuiter probari potest primò ab experientiâ. Non enim plures cognitiones, sed vnâ haud dubiè experimur, cum audito nomine *ens* eius significatum modo dicto concipimus. Secundò, quia vni voci in singulari, qualis est *ens*, vna cognitio respondet in mente nostrâ, quando ea ad suum obiectum significandum in actu secundo usurpatur, uti usurpatur nomen *ens* in significatione præfata. Ob id enim quando vox est æquiuoca, atque adeo plura diuersa significans veluti in actu primo, conceptum determinatum de eius obiecto non formamus, quovsq; scimus pro quo in actu secundo significando ea usurpatur. Et sanè si vni voci, prout iam iam significanti in actu secundo, plures conceptus tum formales, tum obiectiuus in mente nostrâ corresponderent: quid opus esset ad significandos plures pluralitate vocum, quas ad id muneris adhibemus? Nec obstat sæpè nos ex vnâ voce audita ad plura cognoscenda per plures cognitiones moueri. Inde enim id nascitur, quod vnum vnice per talem vocem significatum cætera fert aliquo modo secum annexa.

Quintò, & potissimè probatur propositio à 429 priori; quia ratio entis per nomen *ens* sumptum, ut diximus, significata manifeste à nobis præscinditur ab specialibus rationibus rerum, de quibus *ens* dicitur; Si quidem passim concipimus aliquid sub ratione entis, imò iudicamus, & scimus illud *ens* esse, ignorantes penitus, an illud sit substantia, vel accedens, vel aliud quippiam specialius. Imò huiusmodi præcisionem entis, sicut & alio

aliorum transcendentium, esse obiectiuam multis monstratum est à nobis *supra* *disput.* 13. *questione* 10. Igitur nihil est, quod veret rationem entis concipi à nobis ut vnā, & communem multis. Patet consequentia: quia ubi non est, quod impediatur præcisionem alicuius rationis ab aliis, quas habent insuper res inter se diuersæ, vnde ea sanctorum, nihil consequenter est, quod impediatur eadem rationem ab omni diuersitate exutam, adeo euadere similem, ut in vnicum conceptum obiectiuum omnibus rebus communem coire queat, ut ex doctrinâ generali de fundamento adunationis vniuersaliū tradita *supra* *quest.* 8. liquidum est. Ob id enim animalis conceptus est vnus, & communis homini, & bruto; quia ratio animalis per præcisionem à rationali in homine, & ab irrationali in bruto exuta ab omni diuersitate, quam homo, & brutum se ipsa habent, adeo in vtroque euadit similis, ut in vnicum conceptum obiectiuum coire possit de factoque connaturalissimè coeat. Similiter ergo ratio entis hoc ipso, quod in substantiâ, & accidente, in aliisque omnibus rebus specialioribus, quantumvis inter se diuersis, ab aliis earum rationibus præcindi potest, ab omni earum diuersitate exuta ita potest in omnibus similis euadere, atque de facto euadit, ut in vnicum conceptum obiectiuum possit coire, atque de facto connaturalissimè coeat.

430 Et confirmari potest primò. Quoniam vel nomen *ens* sumitur pro existente actualiter, vel sumitur pro potente existere? Si priori modo sumatur, concenterum est ex actu existendi, & ex subiecto eius. Si posteriori, Concenterum pariter ex subiecto & ex potentia existendi. Quis autem dubitet actum existendi tum in abstracto, tum in concreto concipi à nobis in omnibus existentibus similem, atque adeo etiam ut vnum quid omnibus istis commune? Quandoquidem de eo, ut de tali loquimur, quoties eius occurrit sermo vnica scilicet definitione desinientes, in plura membra diuidentes tanquam de vno quodam conceptu multis communi ratiocinantes, &c. si autem tum existentia, tum existens ut quid in omnibus existentibus simile, atque adeo etiam ut vnum eis omnibus commune concipitur, consequens est ut tum potentia existendi, tum potens existere pariter concipiatur. Si quidem potentia ad actus similes necunde à nobis dissimiles concipi possunt cum fundamento in rebus, sed semper concipiuntur similes, ut ex dictis à nobis *supra* *disputatione* 16. constat.

431 Confirmatur secundò. Ideo conceptus substantiæ est vnus, & omnibus substantiis communis quantumvis inter se diuersis, quia in ratione essendi per se ut præcisa ab aliis omnes substantiæ similes, proindeque adunabiles sunt: sed omnia ita diuersa in ratione essendi in rerum naturâ, siue existendi, & consequenter etiam in ratione potentis existere ut præcisa ab aliis similia sunt, atque subinde adunabilia, ergo & conceptus entis vnus est, omnibusque entibus communis, quantumvis inter se diuersis, siue nomen *ens* pro potente existere, siue pro existente vsurpetur. Quod enim ratio entis est transcendens æquè ac ratio substantiæ à cæteris rationibus sit præcindiibilis, atque adeo de facto præcindatur, ut in vnicum conceptum cunctis communem possit coire, planè probatum supponimus ex *disputat.* illâ 13. *questione* 10. citatâ, nec minùs planè constat insuper ex dictis *quest.* *præced.* de transcendentia entis.

Verùm contra propositionem nostram opponunt 432 Aduersarij primò sequi ex illâ nomen *ens* pro ut in propositione accipitur non analogum, sed vniucum esse comparatione omnium realium. Respondemus id non esse inconueniens, ut constabit *q. sequente*.

Secundò opponunt. Ratio entis transcendit per 433 inclusionem omnes omnium rerum formalitates vsque ad vltimas differentias: ergo non potest ab illis abstrahi, ut in vnicum conceptum obiectiuum cunctis communem coire possit. Hoc potissimum argumento conuictus est Vazq. cum aliis ad sequendam sententiam nostrâ propositioni oppositam. Et quidem semel suppositâ transcendentia entis per metaphysicam inclusionem vsque ad vltimas differentias, qualem supponebant Vazq. & alij, mihi efficax est; quia cum tali transcendentia non fiat abstractio, siue præcisio mutua entis à differentiis, cum pars à toto mutuo non possit abstrahi, ut constat; neque non mutua; quia ea repugnat, ut ostendi *dictâ* *disputatione* 13. *questione* 10. ex dictisque etiam *questione* *præced.* *proposit.* 13. liquet: Absque omni autem abstractione à differentiis nequit ratio entis exui à diuersitate, quam habet in singulis rebus, pro ut est necessarium, ut in vnicum conceptum cunctis communem coire possit; ut constat ex generali doctrinâ tradita *supra* *questione* 8. Vnde apparet eos Aduersarios nostros sententia, qui eandem transcendentiam entis per metaphysicam inclusionem supponunt, male ab argumento hoc expediri. A quo tamen ego facillimè me expedio, negatâ tali transcendentia: censeo enim eam esse impossibilem, ut *q. præced.* *proposit.* 12. & 13. probaui.

Tertiò opponunt aliqui Recentiores. Si daretur 434 ratio vna obiectiua entis ab omnibus entibus abstracta, daretur in creaturâ formalitas; quæ sumpta præcisè non penderet à Deo, atque etiam in Deo daretur formalitas, quæ sumpta præcisè non esset à se: talis enim esset ea ratio entis communis Deo, & creaturæ præcisè sumpta: at vtrumque est absurdum: ergo sententia, ex quâ sequitur, tenebunda non est. Sed verò forma ista arguendi pariter contra omnes venit probandum non dari conceptum substantiæ communem spirituali, & corporeæ: quia daretur in Angelo aliqua formalitas, quæ sumpta præcisè non esset spiritualis, & in lapide aliqua, quæ sumpta præcisè non esset corporea, quod similem præ se fert absurditatem. Eodemque iure non dari genus relationis, neque præsentia, neque qualitatis, &c. commune spirituali, & corporeæ. Similiter non dari conceptum communem aut intellectus, aut voluntatis, aut scientiæ, aut amoris, aut productionis, aut generationis, aut personæ, aut bonitatis, aut veritatis, aut denum plurius prædicatum, quæ vel citra omne dubium, vel iuxta communior sententiam Deo, & creaturis communia sunt. Ex quibus patet argumentum propositum contra propositionem nostram nullius roboris esse.

Respondet igitur ad illud. Rationem entis con- 435 sideratam in statu abstractionis, siue adunationis, in quo est indifferens ut contrahatur ad Deum, & ad creaturam formaliter, seu per rationem nostram, seu in mente nostrâ obiectiue neque habere prædicatum essendi à se, nec prædicatum essendi ab alio, quia ut sic est præcisa ab vtroque, in quo nihil absurdi cernitur, cum tota hæc præcisio opus nostri intellectus sit; realiter enim illa ratio nihil est aliud, quam entitas Dei, & entitas creaturæ, quantum

quarum primæ ipsa à se, secunda verò ab alio est. Semel tamen contracta dicta ratio, seu formalitas entis ad creaturam per conjunctionem cum aliquâ aliâ formalitate creatâ, & ad Deum per conjunctionem cum aliquâ aliâ formalitate diuinâ, in Deo quidem acquirit sibi prædicatum essendi à se vtpote transcendens omnem formalitatem diuinam: in creaturâ verò prædicatum essendi ab alio, vtpote transcendens itidem omnem formalitatem creatam, idque non per inclusionem, sed per adiectionem metaphysicam, qualiter solum possunt huiusmodi prædicata, iuxta sententiam nostram transcendere. Pariterque philosophandum est de cæteris prædicatis, siue formalitatibus Deo, & creaturæ communibus, & proportionem eadem de reliquis indicatis, & aliis similibus.

436 Quæro solent nobis opponi quædam Aristotelis loca, ubi docere videtur substantiam simpliciter, & absolute esse ens; accidens verò tantum cum addito diminuenti, nimirum entis ens: quo indicatur substantiam, & accidens non in aliquo conceptu per nomen *ens* significato, sed solum in ipso nomine conuenire. Verum, quo sensu iis in locis loquatur Philosophus vidimus propositione 2.

Propositio 2.

437 Nomen *ens* immediate sumptum pro essente quidpiam essenziale, vt ita loquar, & pro essente quidpiam accidentale, qualiter sæpe sumi solet, non significat vnum conceptum vtrique communem. Nihil tamen vetat sumi illud pro essente quidpiam cum præcisione ab iis duobus, quo pacto vnicum conceptum vtrique communem significabit. Tantumdemque venit dicendum de nomine *ens* sumpto pro potente esse quidpiam.

Prima pars propositionis inde probatur: quia actus essendi quidpiam essenziale, & actus essendi quidpiam accidentale, conceptus sunt inter se manifestè dissimiles saltem ex parte termini, atque ita nullatenus adunabiles sub vno conceptu communi, iuxta generalem doctrinam supra statutam §. 8. Ergo concreta ex talibus actibus composita nequeunt non esse etiam conceptus inter se dissimiles. Et consequenter nomen *ens* pro vt immediate significans talia concreta non potest non duos diuersos conceptus, non verò vnicum eis communem significare, vt ex doctrinâ etiam *ibidem* traditâ satis superque liquidum est.

438 Quod autem nomen *ens* sumi sæpe soleat in significatione prædictâ inde constat: quia Arist. libro 5. *Metaph. capite 7. & libro 7. capite 1.* diuidens ens in ens per se, & ens per accidens, ens per accidens appellat id, quod per actum essendi sibi identificat concretum aliquod accidentale, vt cum dicimus *homo est musicus*. Ens autem per se, quod rei quiditatem præ se fert, vtpote identificans sibi per actum essendi suam essentiam, vt cum dicimus: *homo est animal rationale*, subditque ens per se primariò & simpliciter dici ens: ens verò per accidens secundariò tantum, & cum addito, vt ens quantum, ens quale, &c. Quo satis indicat has duas differentias entis immediate circa vllum conceptum communem per nomen *ens* significari. Quo etiam sensu loquitur *ibi* S. Th. & sæpe *alibi*; alique multi cum Arist. eodem sensu nomen *ens* usurpare videntur.

439 Sed dices, Actus essendi, qui est identitas, non minus apparet semper nobis similis, quàm actus

essendi, qui est existentia: igitur non minus ille, quàm hic, tum in abstracto, tum in concreto à nobis erit semper sub vno conceptu adunabilis, quo doctrina tradita ruit. Distinguo antecedens: actus essendi, qui est identitas non minus apparet nobis semper similis, quàm actus essendi, qui est existentia, quoad intrinsecum suum conceptum concedo; quoad terminum extrinsecum nego, & nego consequentiam. Satis enim est, vt actus intrinsecè similes non sint adunabiles, quod termini eorum sint dissimiles, vt q. illâ §. citatâ probatum est. Et actus quidem essendi, qui est identitas, dissimiles terminos habet, quando identificat subiecto essentiam, & quando identificat eadem concretum quoduis accidentale, vt satis ex se est notum; cum tamen actus essendi, qui est existentia semper concipiatur respectiue ad eundem terminum, nempe ad naturam rerum, in quâ vnumquodque existere dicitur, ad tempus, vel aliud quidpiam, in quo concipiatur existere quæcumque existunt.

Hinc facillè se dat probatio secundæ partis propositionis: nam nihil est, quod veter terminos actuum essendi, qui sunt identitates, sub aliquo conceptu ipsis communi concipi à nobis exactè similes; atque adeo adunabiles, quo casu etiam isti actus adunabiles erunt sub vno conceptu communi per nomen *ens* significabili, vt ex dictis etiam in ea q. prædictâ conf. 3. liquidum est.

Vnde etiam patet tertia propositionis pars. De potentiis enim ad actus essendi prædictos eodem modo venit dicendum sub vno conceptu esse adunabiles, sicque vt vnum quid per nomen *ens* significabile, quando actus, qui eorum sunt termini, adunabiles fuerint, ex parte namque conceptuum intrinsecorum eorum nihil est dissimilitudinis tali adunationi repugnans, vt constat ex iis, quæ dicebamus num. 430. sub finem. Quando autem actus dictarum potentiarum ob terminorum suorum dissimilitudinem sub vno conceptum vniuersalem non possunt cadere, vt euenit in casu primæ partis propositionis, neque ipsæ potentie sub vno conceptum vniuersalem per nomen *ens* significabile cadere poterunt: quia vt actus seu primi, seu secundi sub vno conceptum vniuersalem cadant, & eorum termini, quales respectu potentiarum sunt actus secundi, sub vno conceptum vniuersalem cadere debent, vt ex generali doctrinâ traditâ lococitato iam dictum est.

Propositio 3.

Nomen *ens* immediate sumptum pro essentibus 441 speciales essentia, vt sic loquar, aut pro essentibus specialia concreta accidentalia, qualia sunt ens homo, ens Angelus, ens Deus, ens quantum, ens quale, ens album, &c. iis omnibus conceptum vnum entis communem significare nequit.

Constat ex dictis: quia licet actus essendi substantians, nimirum identitas, quæ eiusmodi concretorum entis est forma, exactè similis in omnibus concipiatur, terminus tamen eius, qui est essentia, vel concretum accidentale, quæ subiecto identificat in singulis sunt dissimilia. Quod satis iuxta dicta est, vt ea omnia sub vno conceptum entis communem cadere nequeant.

Vnde colliges primò. *Ens* sumptum immediate 442 pro essente quid increatum, & pro essente quid creatum conceptum vnum, & communem vtrique significare non possit: quia ens increatum, & ens creatum